

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 114 1993

Svenska Litteratursällskapet

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Lars Lönnroth, Stina Hansson

Lund: Ulla-Britta Lagerroth, Margareta Wirmark

Stockholm: Inge Jonsson, Kjell Espmark, Ulf Boëthius

Umeå: Sverker R. Ek

Uppsala: Bengt Landgren, Johan Svedjedal

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Distribution: Svenska Litteratursällskapet,
Litteraturvetenskapliga institutionen, Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Utgiven med understöd av

Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

Bidrag till *Samlaren* bör vara maskinskrivna med dubbla radavstånd och eventuella noter skall vara samlade i slutet av uppsatsen. Titlar och citat bör vara väl kontrollerade. Observera att korrekturändringar inte kan göras mot manuskript.

ISBN 91-87666-08-01

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Fälths Tryckeri, Värnamo 1994

Carl Erik Bay åter går nog så skarpt till rätta med Kristian Hvidt för dennes framställning rörande »Edward och Georg Brandes opfattelse af deres jødiske herkomst», i uppsatsform liksom i boken *Edvard Brandes. Porträt af en radikal blæksprutte* (1987). Inger Månesköld-Öberg belyser Erik Hedéns roll vid aktualiserandet av Ola Hanssons författarskap i början av 1900-talet. Bland övriga uppsatser har jag fast mig vid en liten Walter Benjamin-studie av Mikael van Reis i viss anknytning till Ulf Peter Hallbergs översättning *Passagearbetet 1-3* (1990). Benjamins ark kallar van Reis betraktelsen; han nämner hur Benjamin lät trycka en bok, *Deutsche Menschen*, i Schweiz 1937. Den rymde brev alltifrån Weimarklassicism till Nietzsche och den bar en dedikation från Benjamin till hans syster: »Denna ark, byggd efter judisk modell, till Dora, november 1936.» Det var en trotsig bekännelse till det tyska kulturarvet och samtidigt till syskonens judiska hemmahörighet.

Ulf Wittrock

Textual Liberation. European Feminist Writing in the Twentieth Century. Edited by Helena Forsås-Scott. Routledge. London and New York 1991.

Som ett första försök att ge en framställning av kvinnornas litterära produktion i ett större sammanhang presenterade Hiltrud Gnüg och Renate Möhrmann sitt pionjärbete *Frauen Literatur Geschichte. Schreibende Frauen vom Mittelalter bis zur Gegenwart* (1985); jag har visat på boken i *Samlaren* 1985. Ett stort antal mestadels kvinnliga medarbetare har bidragit till samlingsvolymen med uppsatser som alltifrån medeltidens kvinnokultur vid kloster och hov sträcker sig ända fram till vår egen tids »feministiska uppbrott». Det rör sig genomgående om informativa och synpunktsrika bidrag som när Hiltrud Gnüg själv fokuserar »Erotisch-emanzipatorische Entwürfe» från förra sekelskiftet.

Feminist writing i Europa från vårt eget århundrade försöker Helena Forsås-Scott att med hjälp av åtta kvinnliga medarbetare överblicka i *Textual Liberation*, också det således en samlingsvolym. I sin Introduction karakteriserar Forsås-Scott boken som en produkt av »second-wave feminism», denna verkande kraft just i fråga om »the large-scale recovery of women's writing from the past». Forsås-Scott har funnit den uppdelning i tre faser, »the Feminine, the Feminist, and the Female» som Elaise Showalter lanserade i *A Literature of Their Own* (1977), väl tillämpbar för eget bruk i sin inledande komparativa översikt. »In view of the close relationship between the women's movements and women's writing, we can expect considerable variations in the chronology of Showalter's phases in different countries, even if the sequence remains unaffected.» Forsås-Scott har själv tagit sig an de skandinaviska länderna medan de övriga bidragsgivarna svarat för »feminist writing» i Tyskland, Östeuropa, Ryssland, Frankrike, Spanien, Italien och Turkiet. »Broadly speaking, the countries

considered here belong to a northern and southern sphere», anmärker Forsås-Scott vars försök att teckna konturerna av vårt sekels »European feminist writing» slagit väl ut. Med påtagligt engagemang dröjer hon vid »second-wave feminism». »In this propitious climate, feminist writing has flourished, prompting the creation of new publishing houses and attracting increasing attention from established publishers.» Forsås-Scott poängterar hur *l'écriture féminine* har inneburit en litterär frigörelse, »a move away from conventional realism», inom ett flertal språkområden, och hon återoppar i detta sammanhang antologin *Les Femmes s'entêtent* (Women Remain Obstinate, 1974). De bibliografiska förteckningarna i boken utgör ett värdefullt tillskott; att Gnüg/Möhrmanns samlingsvolym inte finns upptagen förklaras väl av det förhållandet att tyngdpunkten har lagts på verk som finns tillgängliga på engelska.

Helena Forsås-Scotts *Textual Liberation* utgör över huvud en stimulerande och sakkunnig introduktion i »modern feminist writing»; »the intention has been to provide a set of initial maps for the English-speaking reader.» Vad den nordiska litteraturen beträffar föreligger nu ett par engelskspråkiga antologier som är inriktade just på kvinnligt författarskap. *Longman Anthology of World Literature by Women 1875-1976* (New York and London 1989) med M. Atkin och B. Sholdar som utgivare förmedlar en mångfald texter av nordiska författarinnor och likaså *Scandinavian Women Writers: An Anthology from the 1880s to the 1990s* (New York and London 1989). Utgivare av den senare antologin är I. Claréus som också svarar för en kortfattad översikt över hela den nordiska litteraturen i den förra volymen.

Ulf Wittrock

Ur könets mörker. Litteraturanalyser av Ebba Witt-Brattström. Norstedts 1993.

Under de senaste åren har begreppet kön alltmer kommit att stå i fokus i den feministiska litteraturforskningen. Att undersöka kvinnliga författarskap innebär därmed också att se dem i förhållande till den dominerande könsordningen. Utforskandet av könsbegreppet har fört till en livlig debatt och bl.a. resulterat i introduktionen av termen genus som en ersättning för begreppet socialt kön. Ebba Witt-Brattströms senaste bok, *Ur könets mörker*, ansluter sig således till en central fåra inom feministisk litteraturforskning. Boken som har underrubriken litteraturanalyser, sträcker sig från den heliga Birgitta fram till de allra modernaste kvinnliga författarna som Mare Kandre, Ann Jäderlund och Katarina Frostenson. Olika aspekter av begreppet kön håller samman litteraturanalyserna. Som bokens titel antyder är det dock framför allt de svårfångade djuppsykologiska dimensionerna som står i centrum. Analyserna är delade i fyra avdelningar och i de tre första rör EWB sig framför allt i det »könets mörker» där identiteten och sexualiteten har sitt ursprung. För att kunna för-